

Johan Nicolai Madvig. Et mindeskript. Udgivet af Det kgl. videnskabernes selskab og Carlsbergfondet. I. I kommission hos Ejnar Munksgaard, 1955. 270 s.

Madvig var gennem mange år præsident for Videnskabernes selskab og formand for Carlsbergfondets direktion. Disse to institutioner vil nu med en række behandlinger af de forskellige sider af hans omfattende livsgerning hædre den store filolog og tegne et billede af ham og hans virke.

I det første bind er professor Bagges dybtgående analyse af Madvigs politiske virksomhed ubetinget det afsnit, der stærkest må interessere historikeren. Vor videnskabelige litteratur er sørgeligt fattig på tilfredsstillende monografier over forrige århundredes ledende politikere, og man er taknemlig for denne mønstergyldige politiske biografi over Madvig. Ganske vist var han »kun en blandt adskillige højt begavede politikere«, men hans indsigt og evne til hurtigt at orientere sig på de forskelligste sagsområder, parret med sund kritisk sans gjorde ham undertiden til en af det politiske livs fremtrædende skikkelser. Hans videnskabelige position gav hans ord vægt i samtiden, og den har præget eftertidens vurdering af ham.

Professor Bagge er gået bag om »myten Madvig« og har afdækket hans sammensatte, ømfindtlige, ofte usikre personlighed med fast, men nænsom hånd. En række svagheder og inkonsekvenser i Madvigs erindringer påvises, og billedet af ham som ophavsmanden til og den konsekvente forkæmper for Slesvigs deling og for etkammersystemet må efter Bagges overbevisende og detaillerede argumentation revideres. Madvigs nationale opfattelse lå ganske nær ved, hvad andre i samtiden mente om denne sag, og på intet punkt har han afgørende præget de politiske tanker eller ført politikken ad nye baner. Hans politiske ideer var sammensat af påvirkninger fra mange sider og var kun sjældent præget af originalitet.

Med største omhu er der gjort rede for Madvigs placering i en idehistorisk sammenhæng, men det skjules ikke, at en række af hans synspunkter kan tolkes uden opbud af større klassisk eller anden åndshistorisk baggrund. Hans politiske ytringer bærer i det hele »præg af hans snævrere milieu«. Madvig karakteriseres politisk som overvejende gammelliberal, og han placeres ret langt til højre i indenrigspolitikken; på en række punkter blev han mere og mere konservativ med årene.

Afhandlingen er et smukt og gennemført eksempel på, hvorledes den biografierende historiker trods de omfattende metodiske vanskeligheder, der møder ham selv i en kilderig periode, dog kan nå til en videnskabeligt holdbar tolkning af en mands politiske ytringer og handlinger. Men det kræver vilje til resignation og skarp erkendelse af fortolkningens mange usikkerhedsmomenter. Begge dele er professor Bagge jo i besiddelse af, og det gør hans behandling af Madvig til stimulerende omend stedvis lidt tung læsning. Muligheden for en videnskabelig indsats i den politiske historie er her demonstreret på et sjældent højt plan.

Man kunne have ønsket et tilsvarende vidt perspektiv i Per Krarups behandling af Madvigs skoletanker og hans arbejde for latinskolen i afsnittet »Forholdet til skolen«. Det er sikkert med rette, rektor Krarup — selv en af fortalere for det bestående i den aktuelle skoledebat — fremhæver Madvig som mådeholdets mand i skolesager og omtaler hans irritation over kritikken af den ordning af den lærde skole, han var med til at skabe. Gennem sit lange virke som undervisningsinspektør prægede han afgørende det højere skole-

væsen, og man havde derfor gerne set en mere detaljeret analyse af hans forhold til den grundtvigsk-folkelige skolelinie. Det er således nok at tillægge Madvig lovlige megen indflydelse, når det uden nærmere dokumentation siges, at hans afvisning af en norrøn linie i gymnasiet har hindret al senere tilslutning til denne tanke.

Der mærkes mere af den traditionelle Madvig-opfattelse i Krarups artikel, men det skyldes vel til dels bogens disposition, hvor skildringen af Madvigs personlighed er skilt fra gennemgangen af hans indsats på de forskellige felter. Læseren får så fornøjelsen af selv at kombinere Bagges portræt af mennesket Madvig — suppleret med nogle interessante bemærkninger af dr. med. Ib Ostenfeldt om M's psyke — med de øvrige forfatteres oplysninger i fremstillingen af hans rigt facetterede virke.

Rektor Krarup understreger Madvigs utilbøjelighed til at lade latinen få en alt for stor plads i den lærde skole. Mod misbrug af den latinske grammatik til terperi advarede Madvig stærkt, men en ironisk skæbne — og svage lærere — har sørget for, at netop hans navn hyppigst er sat i forbindelse med den sorte skoles påståede åndløshed. Af Johs. Pedersens oversigt over Madvigs forhold til Videnskabernes selskab og Carlsbergfondet ses ligeledes, at Madvig ikke ønskede at fremme latin på modersmålets bekostning som lærd sprog. Latinen var for denne vor største latiner ikke målet i sig selv, men vejen til den antikke kultur, og han havde et skarpt blik for modersmålets og for de moderne sprogs betydning. Flere gange tog han til orde for nødvendigheden af også at pleje det i mange kredse upopulære tyske sprog.

I Johs. Pedersens afsnit strejffes Madvigs videnskabelige arbejde. Man forbløffes næster ved tanken om, at denne mand, der nåede meget i politikken, og som et liv igennem arbejdede for skolen, også virkede for universitetet og så endda gjorde sin ypperste indsats som klassisk filolog. Om de to sidste ting skal et kommende bind berette.

Hans P. Clausen.

Statsrådets forhandlinger 1848—1863. II. bind. 16. november 1848—30. august 1850. Udgivet af Rigsarkivet. (Munksgaard, 1956). 635 s.

Dette andet bind af statsrådets forhandlinger dækker en periode på næsten 2 år, mens det første på nogenlunde samme sidetal kun omfattede knap 11 måneder (se J. Saml. ny række III. bd., 147 ff). Protokollernes omfang er således svundet noget ind, efterhånden som statsrådets virksomhed udviklede sig. Dog refereres debatterne om de væsentligste spørgsmål i forbindelse med oprøret og krigen stadig ret udførligt.

Også i dette bind er teksten fremlagt uden udeladelser af nogen art, og udgiveren har fulgt de samme principper som i bd. I: ingen noter og kommentarer, men navne — og sagregister samt talerfortegnelse. — I et kommende 3. bd. loves protokollerne frem til udstedelsen af januarkundgørelsen 28. I. 1852.

Hans P. Clausen.

Biskop H. Martensens Breve. Udg. af Selskabet for Danmarks Kirkehistorie ved Bjørn Kornerup. I. Breve til L. Gude, 1848—1859. (Gads forlag, 1955).

Der findes et værk om Anatole France i morgensko; nu foreligger der også et om H. L. Martensen, Sjællands biskop 1854—84, og det har han skrevet selv i breve til sin ven og beundrer for ikke at sige epigon, L. Gude, der først var